

Zeren, euskarak, den gutian ere, erabilera bizkortzeaz beste aurpegi bat erakutsiko luke.

Arazo hauek gogoratzean, Mikel Larrañaga gure herrian alkate zela eman zuen bandoa datorkit oroitzapenera:

BANDOA

De parte del Sr. Alcalde de esta Villa Armera se hace saber a todos los ciudadanos:

Que no es el euskara, como antaño, lengua mayoritariamente utilizada en esta población por lo que es preciso esforzarse en su uso. Y como no es justo pedir a otros que aprendan nuestro idioma cuando quienes lo saben no lo utilizan corrientemente, dei eta dehiadar egiten zaio eusakaldun jendeari euskara gure hizkuntza gaurdanik bertatik erabiltzera etxean zein jendaurrean, Eibar herri euskalduna izatea lortu arte arrazoizko epe batetan. Ez da atxakiarik ez mintzatzeko ezagutzen eta maite den hizkuntzaz: Horregatik aldarrikatzen dugu: EUSKARAZ ETA KITTO!

EGUTEGI TXARTEL BITXIA.— Euskarazko egutegiak goraka datoz azken urteotan, lehen euskarari muxin egiten zioten erakunde, elkarte eta entresak ere bide hortara datoz eta hori ez da txarra gure hizkuntzaren zabalkunderako. Egutegiak ere era askotakoak, mahairako nahiz patrillkarako agenda horietatik hasi eta horman jartzekoak arte bada orain zer hauta. 1987-rakoen arteatik patrillkarako atera den txartel bitxiak harritu gaitu. Zazpi eskualdeen eskudo gainean EUSKAL HERRIA dakarrena, eta eskudo ondoan Orixen zenaren bertsoak. Orixerenak?

Txartelaren bestaldetik, jakina, egutegia bera, gainean honako iragarria duela “ 1987 Euskararik gabe ez da Euskal Herririk”, aspalditik errepikatuz datorren esaldia eta geroan ere errepikatzen

jarraitu beharko duguna. Txartel hau ez dakigu nor argitaratua den. Zabaldu duenak jakingo du, noski. Baina azpian jartzen dituen erakunde eta elkarteak ikusirik, horiek edo horietarikoren batek argitaratua dirudi. Hara zeintzuk diren: Euskaltzaindia, AEK, Euskal Herrian Euskaraz eta Ikastolen Elkartea. Ondotik bakoitzaren telefonoak emanaz. Sinatzaile gisa datozen horien ardurapean egina izanen da. Hala dirudi. Baina hala ote?

Bertan datozen bertsoak Orixerenak direla uste ote dute erakunde eta elkarte horiek? Harritzekoa da horiegandik hobeto idatzia ez etortzea, eta harritzekoagoa bertso horien jabetasunaren berri ez jakitea, zeren Orixerenak diren ustean argitaratu dituzten bertso horiek Grazian Adema "Zaldubi" kalonjearenak bai dira.

Gure literaturaz zerbait arduratu den guziek dakite nor zen Zaldubi, 1828an Senperen sortua eta 1907an Baionan zendua.

Badakigu Orixek lapurteraz ere idatzi zuela, baina bertsoen hasierako errepika eta lehen bertsoaz gainera bigarrena ere jaso balute han ikus zezaketen mugazandikoak eginak zirela. Hara hemen berargitaraturik hainbeste aldiz hainbeste kantategitan argia ikusi duten bertsoak:

*Zazpi Eskualherriek bat egin dezagun,
guziak beti-beti gauden gu Eskualdun.*

*Agur eta ohore Eskual-herriari:
Lapurdi, Baxenabar, Zibero gainari;
Bizkai, Nafar, Gipuzko eta Arabari,
Zazpiak bat besarka lot beitez elgarri.*

Honerainokoa da egutegi txartel bitxi horrek dakarrena, baina ikus ondokoa, kantaren nondik norakoaren argigarri:

*Haritz eder bat bada gure mendietan,
Zazpi adarrez dena zabaltzen airetan.
Frantzian, Espainian, bi alderdietan:
Hemen hiru'ta han lau, bat da zazpietan.*

Dena dela, egutegi bitxi hori ikusirik zenbaitzuk gure kulturaz duten ahulezia ageri-agerian dago eta hortik ikus daiteke erakunde eta elkarte horietarik zeintzuk ez diren argitaratzaile, era berean susmatzen denez nortzuk diren egile.

GIPUZKOAREN IZENIK ZAHARRENAK.— *Egan* honen aurreko zenbakian 1048ko Gala de *Ipuçcha* aipatzen genuen gipuzkoa izenaren deiturarik zaharrenentzat, 1984ko 5-6 zenbakian, gure egunotan oraindik iraupenez datorren *Iphutcha* gogorazten genuen Marie-Pierre Iphutcha lapurtarra aipatzeaz, baina urte bereko 3-4 zenbakian *Guipuz* eta *Guipus* XIV-XV. mendeetako deituren berri eman genuenez pertsona batek baino gehiagok galdetu digu haserako *G* horrekin edo hori gabe ia nola ulertzen den. Hara ba, ageririk zaharrenetan *I* edo *Y* baizik ez da aurkitzen, XI eta XII. mendeetan. Hori litzake arrazoia orain deitura baten bakarrik gordetzearena.

Geroztik, Liejako Unibertsitatean irakasle den Louis Deroys jaunaren galdea izan dugu, Enrike Knörr adiskidearen bidez, Gipuzkoaren izenik zaharrenak jakin nahirik. Zalantzarik izan ez dadin, XI eta XII. mende horietako ageriak aipatuko ditugu, urtez urte:

- 1007. urtean *Ypuçcoa*, Nafarroako errege Santxo Handiak (Santxo edo Antso III.a), Iruñeko Apezpikutegia berriztean.
- 1025.ean *Ipuscua*, San Juan de la Peña-ra Olazabal monastegiaren emaitza egitean.
- 1048.ean *Ipuçcha*, Olazabaldarren emaitzaren jarraipenez emakumezko baten izen-deiturak datoz: Gala de Ipuçcha. Herritar (= *jentilicio*) izena deiturara pasatua, noski. Horren jarraipenik zuzenena dugu gaur egun Lapurdin ezagutzen dena.